

Danskheden - fra Grundtvig til Pia Kjærsgaard

Stramt komponeret essaysamling af Klaus Rothstein om, hvad danskhed er for en underlig størrelse, hvad den inkluderer og – måske især – ekskluderer

Klaus Rothstein: Kvinde på Dronning Louises bro. Essays. Rosinante Forlag 2000. 163 s. 248 kr.

Af Trine Bjerre Mikkelsen

Mine forældre havde en nær, nu af-død ven, som var billedkunstner. Han var en rar, lille mand, der røg som en skorsten og lavede billeder fulde af uhygge og gru. Hans kunst var stærkt politisk, og temaerne var ofte vold, ensomhed og krig. Synsvinklen var altid offerets, og jeg finder det stadig svært at forstå, at denne mand, hvis nationalitet i øvrigt var tysk, havde været officer i den tyske hær under 2. verdenskrig. Men sådan forholdt det sig. Prisen for dette tilhørsforhold var høj. Konkret betalte han ved efterfølgende at tilbringe ti år i en russisk fangelejr for at sone sin forbrydelse. Symbolsk gav han sig selv en livstidsdom, hvor han gennem sin kunst udstillede sin afsky og smerte ved krigens og nazismens rædsler.

I *Kvinde på Dronning Louises bro* er nazismen et væsentligt omdrejningspunkt, både som et historisk faktum og som et billede på intolerancen, racismen, fremmedheden og fremmedhadet i Danmark – dengang som nu. I ti essays pejler Klaus Rothstein sig rundt i det 20. århundredes Danmark med en lille finurlig ekskurs til det 19. århundrede, hvor Grundtvigs nationalisme tages under kærlig behandling. Rothstein dykker i sin undersøgelse af danskheden ned i oplevelser fra sin egen hverdag og i det kulturhistoriske arkiv og konstruerer interessante koblinger mellem disse størrelser, hvor den personlige historie spejler den samfundsmæssige.

Klaus Rothstein er, som navnet antyder, jøde, hvilket tilføjer fremmedheden som eksistentielt og almenmenneskeligt grundvilkår en ekstra dimension – en art national rodløshed, kunne man vel kalde det. For det er kun forundt ganske få at få prædikatet ”ægte dansk”, og det er ikke nok at være født i landet Danmark og tale sproget perfekt. Rothstein citerer en forurettet Goldschmidt, der agiterer mod Grundtvigs forestillinger om danskhed:

Ingen kan [ifølge Grundtvig] være ægte Dansk og have en virkelig dansk Følelse, naar han er af fremmed Herkomst og ikke oprindelig Dansk? Og hvem kan det med utvetydig Sikkerhed bevises?

Goldschmidts spørgsmål trækker centrale tråde ind i den aktuelle debat i dagens Danmark og i Rothsteins diskussion af tolerance og intolerance, og det ses både i lyset af Pia Kjærsgaards forlorenhed og nynazisternes skræmmende fremmarch.

Virkelighedens facetter

Klaus Rothstein vender og drejer også forskellige danskeres forhold til nabolandets og besættelsesmagtens ideologi under 2. verdenskrig. Blandt andet undrer han sig over forfatteren og digteren Harald Bergstedts dobbelthed - en person, som på den ene side skrev børnesange som ”Solen er så rød mor” og ”Jeg ved en lærkerede”, samtidig med at han på den anden side var medlem af DNSAP og skrev kronikker, hvor han hyldede diktaturet.

Rothstein stiller i den forbindelse

spørgsmålet ”Var Harald Bergstedt nazist når det kom til stykket?”(...) Stemmer det, at et menneske, der har skrevet så smukke børnesange kan være nazist?” Jeg kan fristes til at svare ”naturligvis”. For mig at se viser det os blot med lysende klarhed, at den klassiske god-ond forankring desværre hører eventyrene til.

Rothstein viser med sin bog, at virkeligheden har mange facetter, og at den ser forskellig ud alt efter hvilke briller, man har på. For mine forældres ven, der under 2. verdenskrig blev stillet med ryggen mod muren med et valg om at kæmpe eller dø, så nazismen ud på én måde. For den danske landsmand, der, som Rothstein påpeger, enten naivt flirtede med eller ideologisk vedkendte sig nazismen, var virkeligheden en ganske anden. I det første tilfælde var det et spørgsmål om at overleve eller ej, i det andet har vi at gøre med en intellektuel overvejelse - eller i hvert fald noget, der ligner.

Kvinde på Dronning Louises bro er en sympatisk og læseværdig bog, velskrevet og indimellem ret underfundig. Men jeg kan ikke frigøre mig for tanken om, hvorvidt den ikke i sin holdning bliver offer for sit eget projekt og ønsker at være så tolerant, at dens budskaber kommer til at fremstå som en anelse tandløse. Jeg kunne i hvert fald godt tænke mig at blive provokeret og få udfordret min danskhed noget mere. Flere af den slags bøger er således velkomne, men gerne med lidt mere bid.

Trine Bjerre Mikkelsen er cand.mag. i nordisk sprog og litteratur og Køn, Kommunikation og Kultur. Redaktør og kommunikationsmedarbejder ved HMI (Hjælpemiddelinstittuttet i Århus).